

проблематика є доволі масштабною і потребує подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2012 № 44-45, № 46-47, № 48. Ст.552.
2. Методика проведення судової експертизи, пов'язаної з винаходами та корисними моделями (універсальна), зареєстрована в Міністерстві юстиції України 06.02.2009 року, реєстраційний код 13.3.01.
3. Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2018 № 648. *Офіційний вісник України*. 2012 № 50. Ст. 2008.
4. Правила розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 15.03.2002 № 197. *Офіційний вісник України*. 2002. №16. Ст. 887.
5. Правила складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22. *Офіційний вісник України*. 2001 № 9. Ст. 386.
6. Про судову експертизу : закон України від 25 лютого 1994 № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994 № 285. Ст. 232. : *Universal decimal classification 343.148 (477)*.
7. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 № 53/5. *Офіційний вісник України*. 1998 № 46. Ст. 172.

УДК 343.98

Заніна Т. А., *ст. наук. співробітник Харківського НДІСЕ,*
ORCID: <https://Orcid.Org/0000-0002-2476-860x>,
e-mail: tanyazan_@ukr.net

Копитько А. П., *ст. наук. співробітник Харківського НДІСЕ,*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8852-1024>,
e-mail: k_oalla@ukr.net

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВ НА ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки України пріоритетного значення набувають такі засоби індивідуалізації, як фірмові найменування, товарні знаки і знаки обслуговування.

Фірмове найменування і товарний знак є самостійними засобами індивідуалізації учасників цивільного обігу, проте досить часто жодних суттєвих відмінностей між ними не проводять, що призводить до їх неправильного використання і порушення власних або чужих інтересів. Для умілого користування цими правами необхідно ясно розуміти правову сутність кожного з них.

Кожна комерційна організація, тобто та, яка переслідує метою своєї діяльності здобуття прибутку, прагне виділити свою продукцію з маси аналогічних товарів, надаючи їй незвичайну форму, упаковку, особливі властивості, проводячи рекламні кампанії тощо. Одночасно юридична особа позиціонує себе на певній ділянці ринку, набуваючи ділової репутації, іншими способами індивідуалізуючи себе як учасника цивільного обігу. Фірмове найменування і товарний знак є одними із засобів досягнення цих цілей. Проте неправильне визначення їх правової сутності, незнання відмінностей між ними може призвести до неправильних способів їх використання і захисту і, отже, ущемленню власних прав. Наприклад, незареєстрований товарний знак не підлягає захисту з боку держави, а фірмове найменування, аналогічне або схоже до ступеня змішення із зареєстрованим товарним знаком, позбавляє можливості реалізовувати товари або послуги від відповідної організації, відносно яких розповсюджується дія правової охорони товарного знаку.

Перш за все, необхідно розібратися в поняттях засобів індивідуалізації фірмових найменувань і товарних знаків, даних в законодавстві України, виявити їх схожість і відмінності.

Згідно з п. 2 ст. 90 ЦКУ «Юридична особа, що є підприємницьким товариством, може мати комерційне (фірмове) найменування», та п. 1 ст. 489 ЦКУ «Правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість відрізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності» [1].

Охорона фірмових найменувань передбачена Статтею 8 Паризької конференції з охорони промислової власності. Оскільки Україна є учасницею Паризької конференції, то на неї поширюються положення Конвенції, але спеціальне законодавство щодо охорони фірмових

найменувань в Україні відсутнє. Захист фірмових найменувань здійснюється непрямым шляхом. Зокрема, законодавством України передбачено, що позначення, які є тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати з фірмовим найменуванням, що відомі в Україні і належать іншим особам, які одержали право на них до дати подання до відомства заявки щодо однорідних товарів і послуг, не можуть бути зареєстровані як знаки для товарів і послуг, а в разі їх реєстрації власник попереднього права може вимагати визнання недійсним такої реєстрації.

В Україні основними нормативними актами, регулюючими питання, пов'язані з наданням правової охорони такому об'єкта інтелектуальної власності, як фірмове найменування, є Закони України «Про господарські товариства», «Про державну реєстрацію юридичних і фізичних осіб-підприємців (із змінами, які набрали чинності з 14.01.2009 року)», Господарський і Цивільний кодекси України, які набрали чинності з 1 квітня 2004 року, а також Постанова Кабінету Міністрів України № 740 «Про порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності» [2].

Відповідно до ст. 492 Цивільного кодексу України «Торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами» [3].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»: «товарний знак або знак для товарів та послуг – це позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб» [3].

Товарні знаки (у сфері послуг – знаки обслуговування) допомагають покупцям відрізнити товари і послуги одних виробників від однорідних товарів і послуг інших виробників.

В Україні основними нормативними актами, що регулюють питання, пов'язані з наданням правової охорони такому об'єкта інтелектуальної власності, як товарний знак, перш за все є Закони України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про захист від недобросовісної конкуренції», Цивільний кодекс України [4].

Слід з'ясувати співвідношення між правом на фірмове найменування і товарний знак, оскільки одне і те ж позначення може одночасно одержувати охорону як фірмове найменування і товарний знак.

Порівнювані права схожі тим, що обидва вони належать до категорії абсолютних і виняткових прав, обидва належать до об'єктів промислової власності – комерційних позначень. Схожі вони і за умовами виникнення – виникають лише після реєстрації в установленому порядку.

Але між ними є і певні відмінності за умовами виникнення і припинення, за сферою дії, по конкретному змісту.

Фірмові найменування, на відміну від товарних знаків і знаків обслуговування, покликані індивідуалізувати самого виробника товарів і послуг, тобто відрізнити одного виробника від інших. Також, як і товарний знак (знак обслуговування), фірмове найменування, ставши відомим, виконує і рекламну функцію. Фірмове найменування покликане одночасно захищати володаря прав від їх порушення на ринку.

Безумовно, між цими об'єктами промислової власності є багато відмінностей. Вони розрізняються за умовами виникнення правової охорони і її припинення. Є суттєві відмінності в правовласниках.

Таким чином, між фірмовим найменуванням і товарним знаком є змістовні відмінності, які дозволяють говорити про них, як про різні правові поняття. Співвідношення прав на фірмове найменування і товарний знак можна провести за критеріями, наведеними в таблиці 1.

Однак наявні відмінності не дозволяють достатньою мірою об'єктивно вирішувати колізії, що все частіше виникають при реалізації прав на фірмове найменування і товарний знак. Виникнення таких колізій пояснюється рядом причин. Право на фірмове найменування і право на товарний знак є правами абсолютними і винятковими. При цьому існуюче правове регулювання допускає, що одне і те ж словесне позначення може отримати правову охорону і як товарний знак, і як фірмове найменування. А як суб'єкти права на них можуть одночасно претендувати різні особи, що займаються схожою або однаковою діяльністю. Приймаючи також до уваги означену вище схожість функцій цих об'єктів промислової власності, можна стверджувати, що існує ймовірність зміщення таких позначень, їх правовласників. Наявний

і ризик введення споживача в оману відносно виробника товару. У кінцевому ж підсумку має місце зіткнення прав на фірмове найменування і на товарний знак.

Таблиця 1.

**Критерії співвідношення прав на засоби індивідуалізації:
фірмове найменування і товарний знак**

Критерій	Фірмове найменування	Товарний знак
суб'єкти прав	лише комерційні юридичні особи	комерційні юридичні особи і індивідуальні підприємці
форма позначення	слово або поєднання слів	словесне, зображувальне, об'ємне, звукове позначення або їх комбінація
термін дії	необмежений (протягом всього часу існування організації)	10 років, може бути продовжений на такий же термін (відносно загальновідомого товарного знаку – необмежений)
територія дії	визначається місцем знаходження юридичної особи і сферою її діяльності	вся територія України і країн, що ратифікували Паризьку конвенцію
реєстрація і охорона	Спеціальна реєстрація не потрібна, підлягає охороні з моменту реєстрації організації	підлягає правовій охороні з моменту реєстрації у Державному департаменті інтелектуальній власності
права, що надаються	користування (участь в цивільному обороті під фірмовим найменуванням) розпорядження (може бути надане право користування, але лише при збереженні прав первинного володаря)	користування (використання на товарах, їх упаковці, в рекламі, на офіційних бланках, вивісках і інш.) розпорядження (без обмежень)
обов'язки, що накладаються	обов'язкове використання в документообігу, у стосунках з контрагентами за зареєстрованими видами діяльності (КВЕД) для індивідуалізації суб'єкта господарювання.	використання для зареєстрованих товарів та послуг за МКТУ (при неналежному використанні протягом трьох років поряд, право може бути достроково припинене)
способи передачі	договір комерційної концесії (франчайзингу), договір продажу підприємства.	договір комерційної концесії (франчайзингу), договір продажу підприємства (разом із підприємством), ліцензійний договір
способи захисту	адміністративний судовий	адміністративний судовий

Кількість конфліктів, пов'язаних з фірмовими найменуваннями і товарними знаками, продовжує зростати. Перш за все, це зв'язано з недосконалістю системи реєстрації юридичних осіб, а також недосконалістю і неузгодженістю законодавства в галузі фірмових найменувань і товарних знаків. Все це означає ні що інше, як повну відсутність єдиної централізованої бази і методик визначення «схожості до ступеня змішення» відносно фірмових найменувань.

При реєстрації фірмових найменувань, законодавство не вимагає перевірки в базах зареєстрованих товарних знаків і поданих на реєстрацію заявок. Тому, цілком вірогідне

виникнення ситуації, коли вибрана назва вже зареєстрована як товарний знак, і тоді його власник має право заборонити використовувати навіть його частину як фірмове найменування.

Проблема правового захисту фірмових найменувань і товарних знаків може бути вирішена шляхом приведення у відповідність законодавчих норм про товарні знаки і фірмові найменування, але в теперішній час це питання все ще лишається на стадії доопрацювання.

На даний час в експертній практиці для вирішення спірних питань, пов'язаних із встановленням «схожості до ступеня змішування» фірмового найменування і товарного знака, експерти керуються нормами Закону України «Про захист прав на знаки для товарів і послуг». За своєю суттю це є тимчасовою мірою і для повноцінного та остаточного вирішення означених вище проблем доцільно розробити методичку порівняльних досліджень фірмових найменувань та товарних знаків, що, зважаючи на складність такої роботи, потребує винятково колективних зусиль усіх експертних закладів у галузі інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 40. Ст. 356.
2. Методика судової експертизи комерційних (фірмових) найменувань : звіт про НДР (закл.) МЮ України, КНДІСЕ; кер. Г. В. Прохоров-Лукін; викон. : А. В. Андреева та ін. 0110U002834. К., 2011. 78 с.
3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : закон України від 15 грудня 1993 № 3689–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994 № 7. Ст. 36.
4. Методика судово-експертного дослідження знаків для товарів і послуг (торговельних марок): звіт про НДР (закл.). МЮ України, КНДІСЕ, НДЦСЕПВ, НДІВ АПрНУ; кер. Г. В. Прохоров-Лукін; викон.: А. В. Андреева та ін.; 0108U005823. К. : КНДІСЕ, 2009. 400 с.

УДК 343.98

*Зубач О. І., судовий експерт Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України,
e-mail: zelena1094@gmail.com*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ У УКРАЇНІ ЗА СТ. 176 КК УКРАЇНИ

Дана робота присвячена питанню кримінальної відповідальності за порушення авторського права та суміжних прав.

На сьогоднішній день майже всі країни з високорозвинутою ринковою економікою відзначаються високим рівнем освіти, науки і культури, що зумовлює рівень цивілізованості того чи іншого суспільства. Творчий потенціал людини поступово, але неухильно починає домінувати в усіх виробничо-економічних структурах і саме інтелектуальний потенціал людини буде визначати інтенсивні шляхи становлення нової цивілізації.

Зауважимо, що, на жаль, рівень порушень майнових авторських прав в мережі Інтернет (Інтернет-піратство) не знижується в Україні протягом останніх років і залишається одним з найбільш високих у світі, при цьому має місце також тенденція до зростання й інших видів порушень, які стають все більш різноманітними і масовими. Після проведеного останнього кваліфікованого аналізу даної проблеми у нашій державі Міжнародним альянсом інтелектуальної власності були зроблені негативні висновки, які полягають у тому, що Україна продовжує «експортувати піратство, особливо цифрове, в країни ЄС, а також у інші сусідні країни в регіоні» [4].

Значної фінансової шкоди державі завдає широке розповсюдження «інтелектуального піратства», адже завдяки порушенню авторських прав тільки на програмні продукти Україна втрачає більш ніж один млрд. доларів, а це суттєві економічні збитки [7]. Тому неадарма, що злочини у сфері інтелектуальної власності належать до групи економічних злочинів, під якими прийнято розуміти різноманітні з позиції кримінального права суспільно небезпечні діяння, що вчинюються в сфері економіки.

Стосовно необхідності охорони прав інтелектуальної власності існує також думка, що саме патентно-копірайтна монополія уповільнює культурний розвиток, зупиняє людський прогрес і ставить більшість інформаційних та інтелектуальних ресурсів під контроль мультинаціональних корпорацій. Прихильників такої думки можна зустріти у багатьох